

Samenvatting Dissertatie J.J. Steensma

Hoe kon het orgel zo'n belangrijke rol krijgen binnen het Nederlandse protestantisme? Dat is de vraag die Jaap Jan Steensma probeert te beantwoorden in zijn proefschrift *Het orgel als identiteitsdrager binnen het Nederlands protestantisme 1574-1798*.

Volgens de gangbare theorie wilden predikanten en kerkenraden het orgel na de Reformatie uit de kerken verbannen. Dat het toch bleef, zou dan vooral te danken zijn aan overheden die hun kostbare instrumenten wilden beschermen. Vanaf circa 1640 zouden zij kerken er zelfs toe dwingen het orgel in te zetten bij samenzang, waarna het van lieverlee zijn weg vond in de Nederlandse kerken.

Deze traditionele verklaring staat haaks op het feit dat veel kerken het instrument na verloop van tijd met veel enthousiasme omarmden. Zelfs zozeer, dat kerk en orgel in de beleving van veel mensen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

In zijn onderzoek toont Steensma aan dat het geschetste spanningsveld inzake orgelspel tussen kerk en overheid een negentiende-eeuwse construct is. Wanneer dit interpretatiekader wordt losgelaten, blijkt dat het orgelspel al sinds het begin van de reformatie onderdeel is van de protestants-christelijke identiteitsbeleving. Voorbeelden van deze identiteitsbeleving zijn voorhanden in de praktische omgang met het orgel in de Nederlandse kerken, in discussies rond de invoering van de gemeentezangbegeleiding en in bewaard gebleven achttiende-eeuwse orgelpreken (preken die werden uitgesproken ter gelegenheid van een orgelinwijding).

Beknopt CV

Jaap Jan Steensma-Westra (1984) werd geboren in Hierden (gemeente Harderwijk) en groeide op in het Friese Feanwâlden. Na het afronden van zijn opleiding aan het Christelijk Gymnasium Beyers Naudé te Leeuwarden studeerde hij aanvankelijk hoofdvak orgel aan HKU Utrechts Conservatorium. Van 2006 tot 2012 studeerde hij Muziekwetenschap aan de Universiteit Utrecht. Tijdens deze studie deed zich de kans voor de Landelijke Opleiding tot Orgeladviseur te volgen, die Jaap Jan onder het mentoraat van Peter van Dijk in 2013 *cum laude* afrondde. Sindsdien is hij, al dan niet in samenwerking met collega Van Dijk, als orgeladviseur actief in heel Nederland, van Zierikzee tot Zeerijp. Als onderzoeker publiceerde Jaap Jan inmiddels zo'n dertig artikelen. Daarnaast schreef hij een veertigtal inhoudelijke stukken gericht op publiekscommunicatie.

Jaap Jan was organist van verschillende kerken en zodoende heeft hij veel ervaring met de liturgische theorie en praktijk binnen zowel de rooms-katholieke als reformatorische tradities. Momenteel is hij organist van de Protestantse Gemeente Vleuten-De Meern, de Église Wallonne d'Utrecht en de Holy Trinity Anglican Church te Utrecht. Sinds 2009 is hij bovendien organist van de Universiteit Utrecht.

Als bestuurder en adviseur in de culturele sector was hij onder meer lid van de adviescommissies van het Prins Bernhard Cultuurfonds Utrecht (2015-2023), de Gemeente Utrecht (2019-heden, o.a. regelingen Projectsubsidie Cultuur, Amateurkunsteducatie, Utrecht900, Cultuurnota 2025-2028) en de Provincie Utrecht (festivalregeling 2024). Ook is hij lid van de Commissie Cultureel Erfgoed van de Vereniging Oud-Utrecht en verricht hij bestuurs- en advieswerk voor een aantal kleinere organisaties.

Jaap Jan is gehuwd met Hester Steensma-Westra en vader van een zoon. Met zijn echtgenote deelt hij een bijzondere liefde voor muziek en muziektheorie van voor 1600. Naast zijn professionele werkzaamheden geeft hij thuisonderwijs.

